

GAMPSOCERA NUMERATA, EEN NIEUWE HALMVLIEG

VOOR NEDERLAND EN BELGIË (DIPTERA: CHLOROPIDAE)

Niels-Jan Dek, Ronny Ligot & Stijn Raymaekers

Op 14 oktober 2015 werd een halmvlieg met fraaie zwarte vlekken op de vleugels gefotografeerd in Hoogerheide (Noord-Brabant). Na vergelijking van foto's werd geconcludeerd dat het moest gaan om *Gampsocera numerata*, welke determinatie later werd bevestigd. Reeds in 2009 bleek in België een mannetje van de soort gefotografeerd te zijn in een tuin in Evere. Ook in 2010 en 2015 is de soort in België gevonden. Dit zijn de eerste meldingen van *G. numerata* voor Nederland en België.

INLEIDING

Halmvliegen (Chloropidae) zijn een familie van meest kleine (1-4 mm) vliegen, waarvan veel soorten in open gebieden leven. Recentelijk werd *Gampsocera numerata* (Heeger, 1858), een zeldzame halmvlieg, voor het eerst gevonden in Nederland en België (fig. 1, 2). In dit artikel worden deze vondsten beschreven.

LEVENSWIJZE

De larven van halmvliegen zijn onder te verdelen in drie groepen, gebaseerd op de levenswijze. De eerste groep voedt zich met levend plant-materiaal, met name grassen en zeggen. Ze kunnen zowel in de bloemen als in de groene delen van de plant voorkomen. Een deel van deze groep vormt gallen, waaronder de bekende sigaargal-vlieg *Lipara lucens* Meigen, 1830 die gallen vormt in riet *Phragmites australis*. De tweede groep omvat soorten waarvan de larven zich voeden met dood organisch materiaal, zoals rottend hout of plantenresten. De derde groep omvat een klein aantal soorten waarvan de larven te vinden zijn in paddenstoelen. De larven van *G. numerata* zijn gevonden in slijmzwammen en er is een waarneming bekend van een vrouwtje dat eieren legde in de rottende stengel van een stokroos *Alcea rosea*.

HERKENNING

Gampsocera numerata behoort tot de subfamilie Oscinellinae. Deze onderscheidt zich hoofdzakelijk doordat de costaalader (bij de meeste soorten, waaronder *G. numerata*) doorloopt tot ader M en de ocellaire borstels parallel aan elkaar lopen of naar elkaar toe buigen. Ook zijn deze borstels kort (Collin 1946). *Gampsocera numerata* is de enige soort uit het genus *Gampsocera* in Europa. Dit genus onderscheidt zich van de andere Nederlandse Oscinellinae door de slanke arista zonder sterke beharing, het eerste antennenlid dat geel is en naar de arista taps toeloopt, en de aanwezigheid van meer dan twee front-orbitaalborstels.

Figuur 1. *Gampsocera numerata*, mannetje. 14.x.2015, Hoogerheide, Nederland. Foto Ronny Ligot.

Figure 1. *Gampsocera numerata*, male. 14.x.2015, Hoogerheide, the Netherlands. Photo Ronny Ligot.

Figuur 2. *Gampsocera numerata*, mannetje, 3.IX.2015, Koersel, België. Foto Roy Kleukers.
Figure 2. *Gampsocera numerata*, male, 3. IX.2015, Koersel, Belgium. Photo Roy Kleukers.

Gampsocera numerata is een seksueel dimorfe soort. Bij beide seksen is de bovenzijde van het borststuk en abdomen glanzend zwart, met een gele achterlijfspunt. De kop en de poten zijn geel. Langs de notopleura loopt een gele streep, de pleura zijn geel met zwarte vlekken. Het mannetje is in het veld onmiddellijk te herkennen aan de karakteristieke vleugeltekening (fig. 1, 2), bij het vrouwtje ontbreekt deze. De meeste waarnemingen van de soort betreffen om die reden mannetjes.

VERSPREIDING

Gampsocera numerata is beschreven aan de hand van een exemplaar uit Oostenrijk en komt in het gehele Euraziatische gebied voor. De soort is in Europa gemeld uit Noorwegen, Finland, Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Polen, Oostenrijk, Zwitserland, Tsjechië, Hongarije, Slowakije, Oekraïne, Europees Rusland, Italië, Frankrijk en Spanje (Pape 2013). De soort is in heel het verspreidingsgebied zeldzaam en uit veel landen zijn slechts één of enkele exemplaren bekend.

NIEUWE VONDSTEN

Nederland 1 ♂, Hoogerheide, Noord-Brabant, N51°25'56.1" E4°19'5.1", in achtertuin, 12.X.2015, R. Ligot (foto). **België** 1 ♂, Evere, Brussels Hoofd-

stedelijk Gewest, N50°52'45.2" E4°23'28.2", onder tuinafdak, 10.IV.2009, B. Hanssens (foto); 1 ♂, Evere, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, N50°52'45.2" E4°23'28.2", onder tuinafdak, 11.IX.2010, B. Hanssens (foto); 2 ♂♂, Koersel, Limburg, N51°4'10.7" E5°16'24.1", in fruitvliegenva, 3.IX.2015, leg. S. Raymaekers, col. S. Raymaekers.

Het Nederlandse exemplaar werd gefotografeerd in een achtertuin, in een woonwijk. Het exemplaar werd waargenomen op een blad van een annabel *Hydrangea arborescens* 'Annabelle'. Rondom de *Hydrangea* werden ook vele halmvliegjes van een andere soort aangetroffen, waarschijnlijk *Thaumatomyia notata* (Meigen, 1830).

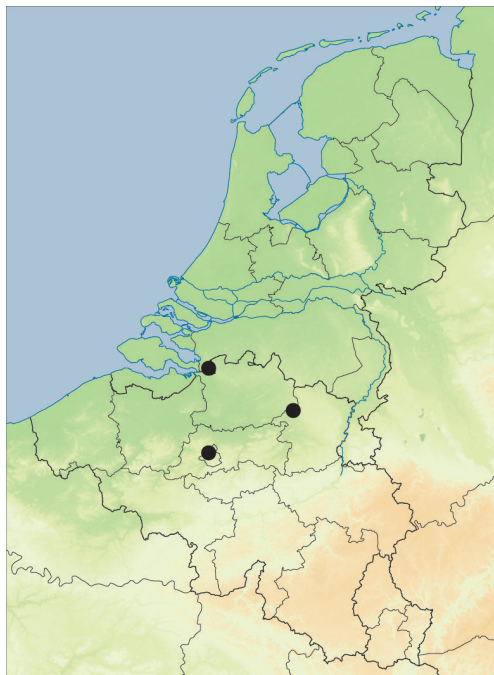
De twee exemplaren uit Belgisch Limburg werden gevangen in een val om de Suzuki-fruitvlieg *Drosophila suzukii* (Matsumura, 1931) te monitoren. De val was bolvormig, rood van kleur met kleine invliegopeningen (fig. 3). De val bevatte een laagje appelciderazijn als lokstof. De val stond in een perceel waar blauwe bes *Vaccinium corymbosum* geteeld wordt op zo'n 50 cm van de grond. De plek bevindt zich in de Kempen en wordt gekenmerkt door graslanden en bosschages op zandgrond, gedomineerd door loofbomen en struiken, vooral eik en braam (fig. 4).

Figuur 3. De val voor *Drosophila suzukii* waarmee *Gampsocera numerata* werd gevangen in Koersel.
Foto Stijn Raymaekers.
Figure 3. The trap for *Drosophila suzukii* in which *Gampsocera numerata* was caught in Koersel.
Photo Stijn Raymaekers.

HABITAT

De meeste waarnemingen zijn gedaan in of aan de rand van bossen. Uit Noorwegen zijn twee waarnemingen bekend, met een wat gedetailleerdere biotoopbeschrijving (Greve 1999). Het eerste exemplaar komt uit een malaiseval op het eiland Håøya, op een plateau 120 meter boven zee-niveau. De val stond in een loofbos onder een dode eikenboom. Het bos bestond vooral uit winterlinde *Tilia cordata*, ruwe iep *Ulmus glabra* en zomereik *Quercus robur*. Ten zuiden van de val waren enkele grove dennen *Pinus sylvestris* aanwezig. Het tweede Noorse exemplaar werd gevangen in een tuin, op een voormalig naaldbos. Nu bestond het uit grasveldjes, bloemstroken en loofbomen. Beide vindplaatsen liggen in het zuiden van Noorwegen. In Polen werd een mannetje gevangen op een raam van een huis nabij Ojców Nationaal Park. De omgeving bestond uit loofbos met onder meer lindebomen en haag-beuken, met veel rottend hout (Klasa 1998).

Figuur 4. Vindplaatsen van *Gampsocera numerata* in Nederland en België.
Figure 4. Records of *Gampsocera numerata* in the Netherlands and Belgium.

VALLEN

Verskillende exemplaren van *G. numerata* zijn afkomstig uit vallen. Zo werden beide Noorse exemplaren gevangen in malaiseval. Het enige Spaanse vrouwtje werd gevangen in een lichtval (Carles-Tolrá 2004). Op een van de Belgische vindplaatsen werden twee exemplaren gevangen in een val voor fruitvliegen.

TOT SLOT

De vondst van *G. numerata* brengt het aantal soorten halmvliegen in Nederland op 142 (Beuk & Nartshuk 2001) en in België op 145 (Grootaert 2016). We hebben in de literatuur geen aanwijzingen gevonden dat *G. numerata* zich aan het uitbreiden is. We achten het ook waarschijnlijker dat de soort zeldzaam is en bijzondere eisen aan haar milieu stelt. Het zou interessant zijn om

meer onderzoek te doen in de buurt van de vindplaatsen om meer informatie over de biologie en habitat te verzamelen. Tevens roepen we op om uit te kijken naar de soort in gebieden waar veel rottend hout en zwammen aanwezig zijn.

LITERATUUR

- Beuk, P.L.Th. & E.P. Nartshuk 2001 Family Chloropidae. – www.diptera-info.nl/infusions/checklist/view_family.php?fam_id=155. [geraadpleegd op 12.1.2016]
- Carles-Tolrá, M. 2004 Géneros y especies nuevos de dípteros para la Península Ibérica y Portugal (Diptera: Ditymyiidae, Asilidae, Syrphidae, Chloropidae, Drosophilidae). – *Boletín de la Sociedad Entomológica Aragonesa* 34: 123.
- Collin, J.E. 1946 The British genera and species of Oscinellinae (Diptera, Chloropidae). – *Transactions of the Royal Entomological Society of London* 97: 117-48.
- Greve, L. 1999 *Gampsocera numerata* (Heeger, 1858) (Diptera, Chloropidae) new to Norway. – *Norwegian Journal of Entomology* 46: 8.
- Grootaert, P. 2016 Belgian Species List 2016. Chloropidae. – www.species.be/nl/57511. [geraadpleegd op 12.1.2016]
- Klasa, A. 1998 A first record of *Gampsocera numerata* (Heeger, 1858) from Poland (Diptera: Chloropidae). – *Annals of the Upper Silesian Museum in Bytom* 8-9: 201-203.
- Nartshuk, E.P. & H. Andersson 2013 The Frit Flies (Chloropidae, Diptera) of Fennoscandia and Denmark. – *Fauna Entomologica Scandinavica* 43: 1-277.
- Pape, T., P.L.Th. Beuk & E.P. Nartshuk 2013 Fauna Europaea: Diptera, Chloropidae. – Fauna Europaea version 2.6.2., www.faunaeur.org.

SUMMARY

Gampsocera numerata, a new frit fly for the Netherlands and Belgium (Diptera: Chloropidae)

The first record of *Gampsocera numerata* for the Netherlands is described, based on a male photographed in a garden in the south of the Netherlands. In addition, the first records of this species for Belgium are presented. This brings the total number of chloropid species recorded from the Netherlands and Belgium to 142 and 145, respectively. Distribution and habitat of *G. numerata* are discussed.

J.C. Dek
Mosselstraat 4
4401 CR Yerseke
nielsyese@gmail.com

A.J.G. Ligot
De Narcis 14
4631 AE Hoogerheide
ligot@ziggo.nl

S. Raymaekers, pcfruit vzw
Fruittuinweg 1
3800 Sint-Truiden - België
stijn.raymaekers@pcfruit.be